

Õiguskantsler

Riigikogu sotsiaalkomisjon
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee

Teie nr

Meie 22.06.2020 nr 6-1/200661/2003653

Ettevõtluskonto kasutaja õigus saada põhitöö kaotamisel töötuskindlustushüvitist

Lugupeetud Riigikogu sotsiaalkomisjoni liikmed

Õiguskantsleri poole pöördus inimene, kes juhtis tähelepanu töötuskindlustuse seadusele, mille kohaselt ei saa oma põhitöö kaotanud inimene taotleda töötuskindlustushüvitist, kui tal on ettevõtluskonto.

Leian, et töötuskindlustuse seadus ([TKindlS](#)) piirab liialt ettevõtluskonto kasutaja õigust töötuskindlustushüvitisele ja on vastuolus omandipõhiõigusega ([Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 32). Kuna Riigikohus on juba tunnistanud sarnase regulatsiooni [nn juhatuse liikmete töötuskindlustuse asjas](#) põhiseadusvastaseks, pöördun otse Riigikogu sotsiaalkomisjoni poole ja palun komisjonil kaaluda seaduse muutmise eelnõu algatamist. Kui komisjon leiab, et seadus on põhiseaduspärane, palun seda põhjendada. Ootan teie vastust hiljemalt 28. septembriks 2020.

Ettevõtluskonto loomisega on riik soovinud soosida mikroettevõtlust ja parandada mikroettevõtjate maksukohustuse täitmist. Konto kaudu võivad ettevõtlusega tegelda inimesed, kes soovivad oma kaupa või teenust müüa põhitegevusena, aga ka need, kes teevad seda oma põhitegevuse kõrvalt ([ELMS seletuskiri](#), lk 1 ja 3).

Ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse § 8 ([ELMS](#)) järgi maksab ettevõtluskonto kasutaja sotsiaalmaksu, tulumaksu ja kogumispensionini makset (kui ta on kogumispensioniga liitunud) iga kuu eest, mil tema ettevõtluskontole on laekunud tulu. Vastutasuks saab ta riigilt ravi- ja pensionikindlustuse ning vanemahüvitise. Töötuse vastu end ettevõtluskonto kaudu kindlustada ei saa. Sestap on mõistetav ka töötuskindlustuse seaduse säte, mille järgi pole selle seaduse mõttes kindlustatu isik, kes on teenuse osutaja või kauba müüja [ELMS tähenduses](#) ([TKindlS § 3 lg 2 p 6](#)).

Teisalt võib aga ettevõtluskonto omanik olla samal ajal hõivatud muu tegevusega, mis annab talle õiguse töötuskindlustusele: näiteks töötab ta töölepingu alusel, on tasunud nõutud ulatuses töötuskindlustusmaksleid ning vastab muudele kindlustuse tingimustele. Töö kaotanud inimese õigust töötuskindlustusele ([TKindlS § 3 lg 1](#)) piirab aga [TKindlS § 6 lg 1 p 1](#), mille järgi on õigus töötuskindlustushüvitisele kindlustatul, kes on töötuna arvele võetud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ([TTTS](#)) § 6 kohaselt. Nimelt ei võeta inimest töötuna arvele, kui ta osutab teenust või müüb kaupa [ELMS tähenduses](#) ([TTTS § 6 lg 5 p 3](#)).

Kuna seadus ei seo töötuna arvelevõtmist tingimusega, et ettevõtluskonto pole aktiivses kasutuses, jääb inimene töötuskindlustushüvitisest ilma juba pelgalt seetõttu, et tal on ettevõtluskonto. Selleks et niisuguses olukorras töötuskindlustushüvitist saada, tuleks inimesel sulgeda ettevõtluskonto või

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

võtta tagasi krediidasutusele antud maksude riigile ülekandmise juhis. Tegu pole keerulise või kuluka protseduuriga. Ka ei too ettevõtluskonto taasavamine kaasa lisakulutusi, kuna konto avamine on tasuta. Samas on konto sulgemine tarbetu, sest selle kaudu saab riik hõlpsalt tuvastada, kas inimene on saanud töötuskindlustushüvitisega samaaegselt sissetulekut. Seega ei õigusta kõnealust hüvitise saamise piirangut ka kardetud kuritarvituste oht. Samuti töötab ettevõtluskonto sulgemine või maksude riigile ülekandmise juhise tagasivõtmine vastu ELMS eesmärgile parandada mikroettevõtjate maksukäitumist. Kui inimene on riigilt kindlustushüvitise saamiseks kord juba pidanud ettevõtluskontost loobuma, siis tõenäoliselt ei ole ta hiljem enam motiveeritud ettevõtluskontot uuesti kasutama ja selle kaudu riigile makse tasuma.

Riigikogu võttis 18.06.2020 vastu [tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse](#). Selle järgi on alates 01.09.2020 lubatud töötuna arveloleku ajal ajutiselt töötada töölepingu või töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel või avalikus teenistuses, mille ühekordne kestus ei ületa viit päeva (TTTS § 4² lg 1). Tingimus kehtib siis, kui tööd tehakse kuni kaheksa päeva kalendrikuus, kuid kõige rohkem 12 kalendrikuul 24-kuulise ajavahemiku jooksul (TTTS § 4² lg 2), ning makstav tasu ühes kalendrikuus kokku ja iga ühekordse töötamise eest ei ületa 40% töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud kuu töötasu alammäärast (TTTS § 4² lg 3). Nii-öelda tööpäevade on Riigikogu lubanud töötutel teha mh põhjusel, et inimesed ei langeks töötuna vaesusesse (seaduse [seletuskiri](#), lk-d 2-3).

Seega on töötutel võimalik edaspidi tööd otsides samal ajal ka tööga veidi tulu teenida. Siit kerkib küsimus, millega on õigustatud see, et ettevõtluskonto kasutaja on jäetud ilma õigusest saada töötuskindlustushüvitist pelgalt selle konto omamise tõttu. Samuti jääb selgusetuks, miks ei võiks oma põhilise sissetulekuallika kaotanud inimesel, kellel on ettevõtluskonto, olla samamoodi võimalus saada töötuskindlustushüvitist ja tööotsingute ajal väikeses mahus ettevõtluskonto kaudu tegutseda. Seda enam, et ettevõtluskontole laekunud tulu suuruse saab hõlpsalt tuvastada.

Töötuskindlustusega hõlmatud inimese kindlustushüvitisest ilmajätmine pelgalt avatud ettevõtluskonto tõttu riivab intensiivselt omandipõhiõigust (PS § 32). Riigikohus on sarnast asja juba lahendanud. Siis oli vaatluse all samuti olukord, kus inimene oli kindlustatud mõnes teises õigussuhtes ning vastas ülejäänud töötuskindlustushüvitise maksmise eeldustele, ent jäi tõise sissetuleku kaotuse korral siiski kindlustushüvitiseta (nn juhatuse liikme töötuskindlustuse asi). Riigikohus pidas säärast regulatsiooni põhiseadusvastaseks (Riigikohtu otsus nr [3-4-1-17-16](#)).

Selles asjas leidis Riigikohus, et kuna kindlustatud risk on tõise sissetuleku kaotus, ei saa inimese kindlustushüvitisest ilmajätmist põhjendada üksnes asjaoluga, et inimesel on töö või tööks loetav tegevus, vaid loeb see, kas inimesel on tõine sissetulek (Riigikohtu otsus nr [3-4-1-17-16](#), p 57). Kohus märkis veel, et kuna töötuskindlustushüvitise maksmine pole seatud sõltuvusse kindlustatu varalisest olukorrast ega võimalikest muudest sissetulekuallikatest (nt dividenditulu), ei saa hüvitise maksmist ühe isikute grupi puhul välistada üksnes põhjusel, et tema tegevus võib talle mingil ajahetkel tuua tulu (p 59).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Sotsiaalministeerium

Kärt Muller 693 8418;Kart.Muller@oiguskantsler.ee